

veelheid van onderwerpen op het gebied van de neerlandistiek in ruime zin. Was in 1998 al een aantal van Goossens' 'kleinere Schriften' over *Reynke, Reynaert und das europäische Tiererepos* gebundeld, nu is er een tweede verzameling opstellen verschenen, samengesteld ter gelegenheid van de zeventigste verjaardag van de auteur. Dankzij de inspanningen van de betrokken redacteurs kan de geïnteresseerde lezer zich een helder beeld vormen van Goossens' verspreid gepubliceerde onderzoeksresultaten.

Deze nieuwe bundel bevat een keuze uit Goossens' belangrijkste opstellen over dialectologie, sociolinguïstiek, naamkunde, taalgeschiedenis, contrastieve linguïstiek en middeleeuwse literatuur. Het zijn in totaal 29 bijdragen, geschreven of uitgesproken in het Duits of Nederlands; ze dateren uit de jaren 1962-1998 en ze zijn voor deze gelegenheid geüniformeerd wat de opmaak betreft. Het boek is verdeeld in zeven rubrieken. Aan de afdeling *Sprachgeographie* (p. 13-278) is de meeste plaats toebedeeld; de 15 artikelen zijn er geordend rond drie thema's: *Theorie und Methoden*, *Fallstudien* en *Im Dienst der niederländischen Sprachgeschichte*. In de bijdragen aan de afdeling *Flämische Soziolinguistik und Sprachpflege* (p. 281-328) wordt Goossens' duurzaam engagement zichtbaar met betrekking tot de talige integratie van Vlaanderen en Nederland. De opstellen in de rubriek *Deutsch und Niederländisch im Vergleich* (p. 331-374) hebben enerzijds betrekking op de contemporain gerichte contrastieve taalvergelijking, anderzijds op de historisch-vergelijkende beschrijving van de verhouding tussen de beide zusters talen, waarbij de auteur heeft gestreefd om vooroordelen en onjuiste opvattingen van Duitse collega's inzake het Nederlands te corrigeren. De onder de titel *Niederdeutsch* (p. 375-450) gerangschikte bijdragen zijn taalkundig van aard. De literatuur van het Rijn-Maasgebied, die de een belangrijk onderzoeksobject van Goossens vormt, staat centraal in de laatste afdeling, *Literatur des Mittelalters* (p. 453-549). De herkomst van de artikelen staat achterin vermeld, terwijl een aanvulling op de eerder gepubliceerde bibliografie van Goossens het betreft de periode 1994-2000 het boek besluit. Registers ontbreken.

Goossens aarzelt niet om, waar hij dat nodig acht, duidelijk stelling te nemen. Heeroma's voorstelling van zaken bijvoorbeeld 'berust weer eens op een intuïtief oordeel' (p. 38), Van Marle stelt 'speculaties als feitelijkheden' voor (p. 158), recente handboeken over de Nederlandse taalgeschiedenis heten 'dringend bijgesteld te worden' (p. 278), terwijl een scherpe collegiale kritiek als 'onterecht' wordt bestempeld (p. 278). 'Das beste linguïstische Dogma ist die Dogmenlosigkeit' zegt hij Ferdinand Wrede na (p. 141). Men hoeft het met die uitspraken niet altijd eens te zijn om de in dit boek bijeengebrachte artikelen met profijt te kunnen (her)lezen.

Jan Noordegraaf

**Bijbels lexicon: woorden en uitdrukkingen uit de bijbel in het Nederlands van nu / Karina van Dalen-Oskam, Marijke Mooijaart. - Amsterdam: Prometheus, 2000. - 442 p.; 23 cm
ISBN 90-5333-923-X Prijs: f 49,50
Werk in uitvoering: (nieuwe bijbelvertaling). - 1e dr. - Haarlem: NBG; 's-Hertogenbosch: KBS, 2000. - 399 p.; 21 cm (Genesis, 31 Psalmen, Zacharia, Tobit, Marcus, 1 Korintiërs, Openbaring: met verantwoording en toelichting. - Uitg. in samenw. met het Vlaams Bijbelgenootschap en de Vlaamse Bijbelstichting) ISBN 90-6126-857-5 Prijs: f29,90**

Menigeen zal zich erover verbaasd hebben dat minister Borst zich niet realiseerde dat de zegswijze 'Het is volbracht' - door de minister gebezigd in een interview over de nieuwe euthanasiewet - ontleend is aan Johannes 19:30. De christelijke partijen, die toch al veel moeite hadden met de legalisering, lieten weten zich door de onbedoelde toespeling gekwetst te voelen. Is de vergissing van Borst wellicht wat onbegrijpelijk, lezend in het *Bijbels lexicon. Woorden en uitdrukkingen uit de bijbel in het Nederlands van nu* wordt duidelijk dat er veel meer uitdrukkingen aan bijbelvertalingen ontleend zijn dan de hedendaagse taalgebruiker zal weten. Om wat voorbeelden te noemen: 'Tot hier en niet verder', 'Naar iemands pijpen dansen', 'Op handen dragen'. Wie kent van die uitdrukkingen nog de bijbelse herkomst?

Het *Bijbels lexicon* is in de eerste plaats een naslagwerk. In overzichtelijke lemma's worden betekenis, herkomst en gebruikswijze van uitdrukkingen gegeven. Daarnaast is het een aangenaam leesboek, met wetenswaardigheden en inzichten die iedere taalliefhebber aan zullen spreken. Op het geheel valt wel het een en ander af te dingen. Zo wordt een weinig representatieve bron als de *Meppeler Courant* wel erg vaak geciteerd, wordt verwezen naar niet te traceren bronnen als conversaties en telefoongesprekken, en wordt voorbij gegaan aan verschillen in de Noorden Zuid-Nederlandse taalsituatie.

Het *Bijbels lexicon* laat goed zien hoe invloedrijk bepaalde bijbelvertalingen op de ontwikkeling van het Nederlands geweest zijn. Voor Noord-Nederland is de Statenvertaling uit 1637 van niet te overschatten belang. In veel van de lemma's van dit lexicon wordt deze vertaling aangehaald.

Of de nieuwe bijbelvertaling waaraan het Nederlands Bijbelgenootschap en de Katholieke Bijbelstichting sinds 1993 werken ooit die status zal krijgen, is hoogst onzeker. Omdat de bijbel inmiddels een veel minder prominente rol speelt in onze samenleving, maar ook omdat in deze [Nieuwe Bijbelvertaling] - de vierkante haken duiden aan dat zelfs de titel nog onder voorbehoud is gekozen - gestreefd wordt naar een vertaling in begrijpelijk en hedendaags Nederlands. Twee bundels met proefvertalingen zijn er inmiddels uitgebracht. In de nieuwste bundel staan proefvertalingen van onder andere Genesis, enkele psalmen en het deuterocanonieke Tobit.

De keuze voor begrijpelijk en hedendaags Nederlands laat heel wat pregnante en cryptische formuleringen uit de Statenvertaling sneuvelen. 'Zie, het was Lea' wordt: 's Morgens ontdekte Jakob dat het Lea was met wie hij had geslapen' (Genesis 29:25). En: 'het had Sara opgehouden te gaan naar de wijze der vrouwen' wordt in de nieuwe vertaling: 'de jaren dat een vrouw vruchtbaar is, lagen al ver achter haar' (Genesis 18:11). Dergelijke verduidelijkingen hebben al heel wat commotie veroorzaakt in kerkelijke kringen, maar voor wie de bijbel vooral wil lezen om hem te begrijpen, is de nieuwe vertaling een uitkomst. De meer poëtische indruk die de Statenvertaling achterlaat, wordt er des te meer door gewaardeerd.

Els Stronks

Wat woorden weten: over woorden en hun geschiedenis / Frans Debrabandere. - Amsterdam [etc.]: Veen, cop. 2000. - 175 p.; 20 cm ISBN 90-204-5924-4 Prijs: f 29,90

Onder een aan Céline ontleend motto, 'On ne se méfie jamais assez des mots', bundelde Debrabandere 42 van zijn bijdragen aan het Vlaamse tijdschrift *Nederlands van Nu*. Het zijn populariserende bijdragen over etymologie, en vooral woordgeschiedenis, geschreven in de jaren 1979 tot 1999. Voor deze bundel zijn de teksten bijgewerkt: 'Alles evolueert immers snel en de woordenboeken zeggen bijvoorbeeld niet meer wat ze in 1979 hebben gezegd' (p. 7).

De auteur heeft zijn licht laten schijnen over uiteenlopende woorden en uitdrukkingen. In telkens twee tot vier bladzijden bespreekt hij onderwerpen als 'Mosterd na de maaltijd' (p. 9-10), 'Wat een kanjer' (p. 77-78), 'Sjaals en dassen' (p. 93-96) en 'Een kusje is maar afvegen' (p. 145-148), om maar enkele titels te noemen. Telkens trekt de auteur al associërend en etymologiserend de cirkels wijder en stelt hij in kort bestek verwante woorden en uitdrukkingen aan de orde. De